

spreker wordt overgelaten. Degenen, die een voordracht over een door henzelf gekozen onderwerp wenschen te houden, worden verzocht zich spoedig op te geven met vermelding van het onderwerp.

Namens het bestuur der geneeskundige afdeeling.

H. W. STENVERS, *secretaris*.

Mariaplaats 21.

Utrecht, Januari 1921.

ULCUS CALLOSUM VENTRICULI EN DUODENI.

SCHULTE stelt mij in de gelegenheid een fout in mijn opstel voorkomende in het *Tijdschrift* van 1 Januari 1921 te herstellen. Ik heb het doen voorkomen, alsof ik de aanwezigheid van melkzuur in den maaginhoud als een teeken beschouwde, dat voor maagkanker zou pleiten. Ik wil eerlijk bekennen, dat dit een vergissing is, en dat ik het als het ware uit sleur er bij heb gevoegd. Ik hecht allang weinig waarde aan de al of niet aanwezigheid van dit zuur uit diagnostisch oogpunt, vandaar dat bij geval C. ook niets over het voorkomen van deze scheikundige zelfstandigheid is vermeld.

Rotterdam, 16 Januari 1921.

F. A. SCHALIJ.

OPERATIEVE BEHANDELING VAN SPONDYLITIS.

Mijn antwoord aan LYCKLAMA à NIJEHOLT kan kort zijn:

In Duitschland vond ik reeds in 1915 de methode, waarop hij thans doelt, verlaten wegens een aantal principieele fouten, die er aan eigen zijn. Zoolang men niet over het benoodigde instrumentarium beschikte, had men ook daar deze wijziging van de oorspronkelijke operatie toegepast. Daarna is verder nog uitsluitend volgens de methode van ALBEE geopereerd, die ook aan eenvoud van toepassing niets te wenschen overlaat. Daarvan heb ik mij kunnen overtuigen bij een groot aantal gevallen, die ik in mijn assistententijd zag opereeren, en verder ook zelf heb gedaan.

Juist daarom heb ik gemeend deze methode naar voren te moeten brengen.

Rotterdam, 17 Januari 1921.

TH. A. JAGERINK.

ALGEMEENE KENNISLEER.

In verband met de stukken van KOCH, DE CASPARIS, e. a., in de laatste afleveringen van het *Tijdschrift*, waarin gewichtige filosofische vraagstukken, ook voor de geneeskunde van belang, in enkele bladzijden worden behandeld, mag ik misschien de collega's wijzen op het boek van den natuurphilosoof MORITZ SCHLICK, *Allgemeine Erkenntnislehre*, uitgegeven bij JUL. SPRINGER in Berlijn. (Prijs ongeveer 23 mark). Het is het eerste boek eener reeks monographieën over natuur-wetenschappelijke onderwerpen, dat ook voor den geneeskundige zeer goed te volgen is. Het is wel de moeite waard kennis er van te nemen, ook al zal men het niet steeds met den schrijver eens zijn.

Juist in verband met de in het *Tijdschrift* besproken vragen en ter kennismaking mag ik uit het boek misschien een paar aanhalingen doen.

„Wir sind also von der Ueberzeugung durchdrungen, dass alle Qualitäten des Universums, dass alles Sein überhaupt insofern von einer und derselben Art ist, als es der Erkenntnis durch quantitative Begriffe zugänglich gemacht werden kann. In diesem Sinne bekennen wir uns zu einem *Monismus*. Es gibt nur *eine* Art des Wirklichen — das heisst für uns: wir brauchen im Prinzip nur *ein* System von Begriffen zur Erkenntnis aller Dinge des Universums, und es gibt nicht daneben noch eine oder mehrere Klassen von erfahrbaren Dingen, für die jenes System nicht passte. (bladz. 276).

En op bldz. 283 :

Pluralismus und Monismus treffen beide in ihrer Weise die Wahrheit, nur dem *Dualismus* lässt sich keine gute Seite abgewinnen. Eine Zweiteilung der Welt in Physisches und Psychisches, in Wesen und Erscheinung, in ein Reich der Natur und ein Reich des Geistes, oder wie die Gegensätze sonst noch lauten mögen, lässt sich nicht verteidigen, nicht durch wissenschaftliche Gründe rechtfertigen. Die Verschiedenheit des Seins ist nicht zweifach, sondern unendlichfach : das ist die pluralistische Wahrheit. Aber es besteht auch die monistische Wahrheit : in einem anderen Sinne ist alles einheitlich und gleichartig. Die bunte Wirklichkeit wird eben überall von *denselben* Gesetzen beherrscht, denn sonst liesse sie sich nicht überall durch dieselben Begriffe bezeichnen : sie wäre nicht erkennbar. Erkennen heisst ja das Auffinden des Einen im Anderen, des Gleichen im Verschiedenen. Soweit die Welt erkennbar ist, ist sie einheitlich. Ihre Einheit kann nur bewiesen werden durch die Tatsache ihrer Erkennbarkeit und hat keinen anderen Sinn.

Castricum, Januari 1921.

J. VAN DER TORREN.

DE ONHOUDBAARHEID VAN HET MONISME.

Tusschen KOCH en mij is ernstige begripsverwarring ontstaan. Wat vermoedelijk niet zou zijn geschied, wanneer ik mij er in het bijzonder op had toegelegd, het beoog van KOCH te weerleggen. Dan zou ik begonnen zijn met KOCH te verwijten, dat hij geen onderscheid heeft gemaakt tusschen de verschillende wijsgeerige stelsels, dié doorgaan onder den naam : materialisme. Ik onderscheid tusschen :

1. Het *materialisme*, dat verkondigt, dat het stoffelijke (hiermedé bedoeld „das mechanische Weltbild“, de gekuischte „werkelijkheid“ van den naïef realist) is de werkelijkheid, het psychische het spiegelbeeld der werkelijkheid. Door zijn parallelistische (monistische) strekking is het nauw verwant aan het psychisch monisme. Dit materialisme werd evenals het psychisch monisme op wetenschappelijke gronden (onbetrouwbaarheid der beginselen der mechanica) te licht bevonden. Dit was het materialisme, dat ik op het oog had en gemakshalve zal aanduiden als materialisme onder no. I.

Daarnaast het materialisme, dat ik zal aanduiden onder de naam van het materialisme van BÜCHNER en dat KOCH, naar het schijnt, verstaat onder *het* materialisme. Evenals het materialisme onder no. I, beschouwt dit het stoffelijke als *de* werkelijkheid. Het psychische is nu echter geen spiegelbeeld maar product onzer hersenen, zooals urine product der nieren. (BÜCHNER drukt zich wel niet zoo cru uit, maar het komt er toch op neer (HEIJMANS, *Einführung in die Metaphysik*, bladz. 108).

Om de waarheid te zeggen had ik een materialisme, dat met dergelijke mystieke krachten werkt, geen wetenschappelijke bespreking waardig gekeurd, al wilker nog wel een juist beginsel in erkennen, dit nl., dat het tegemoet komt aan de eischen van het gezond verstand. (Een tafel is een tafel en niets meer). In *dit* opzicht staat het hooger dan het materialisme onder no. I, waar wij bij een tafel ook nog aan iets psychisch moeten denken. Maar ook BERGSON komt tegemoet aan de eischen van het gezond verstand en aan het zenuwstelsel (misschien verdient het de voorkeur te spreken van de levende stof) wordt geen mystieke kracht toegekend. Het vangt bewegingen op en geeft ze af ; het is „instrument d'action et d'action *seule-ment*“. Deze actie, min of meer autonoom, vormt een deel in het eene groote ontwikkelingsproces „l'evolution créatrice“. Naar ik meen sluit een en ander heel aardig aan bij de inzichten der moderne zenuw-physiologie (SHERRINGTON e. a.).

Slechts één illusie moeten wij laten varen : verstand is althans in beginsel niet gericht „vers la connaissance pure“ maar beteekent louter actie. Evenals het materialisme stelt BERGSON zich op het standpunt, dat de dingen in het algemeen zijn, zooals zij worden waargenomen en waar zij worden waargenomen. Dit laatste o. a. op grond van het principieel onderscheid, dat er bestaat tusschen gevoel en